

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ

Τακτικού καθηγητοῦ
τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας

Η ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου

«Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος»

καὶ ὁ «Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ

Α'

1. Τὸν Μάιον τοῦ 1823 εἰς τὴν Ζάκυνθον εἰς νεαρός, μόλις 25 ἐτῶν, εὐπατρίδης, σπουδάσας νομικά εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ κόμης Διονύσιος Νικ. Σολωμός, ἔγραψε μακρὸν ἐπικολυρικὸν ποίημα «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»¹, τὸν ὁποῖον τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐτύπωνεν εἰς τὸ πολιορκούμενον Μεσολόγγι καὶ εἰς τὸ Παρίσι. Ὁ Ὑμνος ἐσταδιοδρόμησε ταχέως, μεταφρασθεὶς ἐπανειλημμένως ἰταλιστί, γαλλιστί, γερμανιστί, ἀγγλιστί, φλαμανδιστί καὶ πολωνιστί! Μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος κατέστη καὶ ὁ Ἐθνικὸς Ὑμνος τοῦ βασιλείου καί, καθὼς ἐμελοποιήθη ἀπὸ τὸν Κερκυραῖον συνθέτην καὶ φίλον τοῦ Σολωμοῦ Νικόλαον Μάντζαρον, ἀπέβη (τοῦλάχιστον κατὰ τὰς πρώτας τοῦ στροφᾶς) τὸ γνωστότερον μετὰ τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν Ὅμηρον κείμενον τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ.

2. Μετὰ πρόλογον 16 στροφῶν, ὁ Ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς τὰ κατὰ ξηρὰν (Τριπολιτσάν, Κόρινθον, Μεσολόγγι) καὶ θάλασσαν κατορθώματα τῶν ἐπαναστάντων Ἑλλήνων καὶ καταλήγει παρακελεύων τοὺς μὲν Ἕλληνας εἰς ὁμόνοιαν, τοὺς δὲ βασιλεῖς τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ συμβόλου τῆς Πίστεως, τοῦ Σ τ α υ ρ ο ῦ. Αἱ ἀπηχήσεις τοῦ Ὑμνου εἶναι κυρίως ὁμηρικαὶ² καὶ δαντικά, πρωτότυπος δὲ ἡ ταύτισις Ἑλλάδος

1. Περί τοῦ Ὑμνου βλ. Ν. Β. Τωμαδάκη, Διονύσιος Σολωμός, Ἀθῆναι 1953, εἰσαγωγή ἐν σσ. πγ' - πε'.

2. Πρβλ. τὸ κεφάλαιον : Ὁ Ὅμηρος, εἰς τὸ βιβλίον μου : Ν. Β. Τωμαδάκη, Ὁ Σολωμός καὶ οἱ Ἀρχαῖοι, Ἀθῆναι 1943. Ὁμοίως καὶ περαιτέρω, σ. 32, σημ. 1.

(ένιαίως τῆς ἀρχαίας - μέσης - νέας) πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν καὶ ἡ συνεργασία, ἀδελφότης, τῆς Ἑλευθερίας πρὸς τὴν Θρησκείαν. Ἐξ ἄλλου ὁ Σολωμὸς ἐξεμεταλλεύθη γνωστὸν ἐκ τῆς Βίβλου motivo περὶ τῶν ὄστων τῶν νεκρῶν τῶν ἀνισταμένων κατὰ τὴν Κρίσιν (Β΄ Παρουσίαν), διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐγειρομένην διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀπὸ τὰ ἱερὰ κόκκαλα τῶν (ἀρχαίων) Ἑλλήνων, συνεχίζουσιν δηλαδὴ τὴν προγονικὴν δόξαν καὶ παράδοσιν. Ὁ Ὕμνος ἐγράφη εἰς δημωδестέραν γλῶσσαν (μὲ πολλὰς παραχωρήσεις ὑπὲρ τῆς λογίας), γέμει ὠραίων εἰκόνων, παρομοιώσεων καὶ πάλλεται ἀπὸ μίαν ἐνθουσιαστικὴν δύναμιν, υπερβαίνουσιν τὸ ἀπολλώνιον μέτρον. Θὰ ἦτο περιττὸν νὰ παραπέμψω εἰς ὅ,τι ἐγράφη δι' αὐτὸν καὶ εἰς ὅ,τι ἔγραψα πολλάκις προηγουμένως ὁ ἴδιος, εἴτε ἐκδίδων εἴτε ὑπομνηματίζων αὐτὸν ἢ ἐρευνῶν τὴν ἀρχαιομάθειαν τοῦ Ποιητοῦ του.

Β΄

1. Εἰς τὸν Ὕμνον καθρεπτίζεται ἡ δυστυχία τῆς δουλείας, ἡ ἄνευ ἀποτελέσματος ἐλπίς τῶν Ἑλλήνων ὅτι θὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ πρὸς αὐτὰ ἀντιπαρτίθεται ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821 :

Ναί, ἀλλὰ τ ὥ ρ α ἀντιπαλεύει | κάθε τέκνο σου μὲ ὀρμή, | ποὺ ἀκατάπανστα γυρεύει | ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή (στρ. 15).

Ἐν συνεχείᾳ δίδεται ἡ χαροποιὸς ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν ἐνεποίησεν ὁ Ἀγὼν εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας (τοῦ *Βάσιγκτον* ἢ *γῆ!*) καὶ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ ἡ ὁποία ὑπῆρξεν εὐνοϊκὴ, δοθέντος ὅτι οἱ μὲν κάτοικοι τῶν Ἑπτὰ Νήσων εἶχον πρῶτοι σχηματισθῇ εἰς (προστατευόμενον) Ἑλληνικὸν κράτος, οἱ Βορειοαμερικανοὶ εἶχον ἀποτινάξει τὸν ζυγὸν τῆς βρετανικῆς δουλείας καὶ οἱ Ἴσπανοὶ (1808 - 1814) εἶχον ἀντιταχθῇ εἰς τὸν Γάλλον βασιλέα, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ναπολέοντος. Ἀπεναντίας, ἐκ λόγων πολιτικοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ συμφέροντος, ὑπόπτως βλέπουν τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων οἱ Ἀγγλοὶ, ὑποψιάζομενοι ρωσικὸν δάκτυλον, καὶ οἱ Αὐστριακοὶ (ὡς κρατοῦντες ὑποδούλους τοὺς Ἱταλοὺς). Περὶ τῶν Γάλλων, ἀνισχύρων τότε (1823), δὲν γίνεται λόγος. Πολιτικῶς θὰ ἐκφρασθῇ ὁ Ποιητὴς καὶ εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ Ὕμνου, ὅπου καλεῖ τοὺς Ἑλλήνας νὰ προβάλουν τὸν Σταυρὸν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ νὰ ζητήσουν ἀπὸ «τὰς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ» νὰ προσέξουν τὰς ἐπὶ αἰῶνας φωνὰς τῶν ἀδικουμένων Χριστιανῶν - Ἑλλήνων καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν. Ἄν δὲν πράξουν αὐτό, τότε ἂς συμμαχήσουν μὲ τὸν Τοῦρκον, παραβλέποντες τὰς φωνὰς τοῦ ἀδικουμένου Ἀβελ (στρ. 151 - 158).

2. Ὁ Σολωμὸς εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ Ὕμνου παραπέμπει εἰς τὴν Βίβλον, τὸν Πίνδαρον κ.ἄ.· ἀλλ' ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του, ἐκτὸς τοῦ Σπ. Τρι-

κούπη, μόνον εἰς κείμενον ὑποτιθέμενον ὡς ἀνήκον, ἀλλὰ πράγματι μὴ γνήσιον, εἰς τὸν ἐθνομάρτυρα Ρήγαν τὸν Βελεστινλὴν (Σημ. 1 τοῦ Ὑμνου). Θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν, μετ' ἐμέ, ἀυξηθέντων μελετητῶν τοῦ Σολωμοῦ εἰς κείμενον τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἐγνώριζεν ὅπωςδῆποτε.

Πρόκειται περὶ τῆς ἐντύπου προκηρύξεως «*Μάχον ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος*»¹ συγγραφείσης μὲν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Γεωργίου Κοζάκη Τιπάλδου Κεφαλλῆνος (1790 - 1867)², τυπωθείσης δ' ἐν Ἰασίῳ ὑπὸ τοῦ Κρητὸς ἄρχοντος καμινάρη Μανουὴλ Βερνάρδου (1777 - 1852)³, διὰ τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ Τυπογραφείου, χρονολογουμένης δὲ ἀπὸ 24 Φεβρουαρίου 1821 καὶ ὑπογραφομένης ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὑπασπιστοῦ τοῦ Τσάρου καὶ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἀρχῆς (τῆς συνωμοτικῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας), ὁ ὁποῖος, ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας, διαβάς τὸν Προῦθον, ἐξήγειρε τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας, Βλάχους, Δᾶκας κ.λπ. ὀρθοδόξους κατὰ τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ ταχέως ὑπὸ μὲν τοῦ Τσάρου ἀπεκηρύχθη, ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφορίσθη, ὑπὸ δὲ τῶν ἐντοπίων ἐγκατελείφθη, διὰ νὰ συλληφθῇ φυγὰς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ ν' ἀποθάνῃ μετὰ τινα ἔτη δέσμιος. Ὁ Ὑψηλάντης ἀνῆκεν εἰς μεγάλην ἡγεμονικὴν οἰκογένειαν, ὑπηρετοῦσαν τότε τὸν Τσάρον, ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Δημήτριος κατελθὼν εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸ θέρος τοῦ ἰδίου ἔτους, διεδραμάτισεν ἀξιοσημεῖωτον ρόλον εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ πράγματα τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἶναι ὁμως κοινῶς ὁμολογημένον ὅτι οἱ ἐνθουσιῶδεις αὐτοὶ ἀδελφοὶ δὲν διέθετον ἰδίαν πολιτικὴν σκέψιν, οὐδ' ἔγραψαν ὅσα ὑπέγραφον, παρασκευαζόμενα ὑπὸ τοῦ περιβάλλοντός των. Καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ προκήρυξις τῆς 24/2/1821 ἐγράφη ἀπὸ ἐνθουσιῶντα Ἑπτανήσιον, ἀνήκοντα εἰς ἓνα τῶν κλάδων τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Τιπάλδων.

3. Εἰς τὴν προκήρυξιν οἱ ἐπαναστάται καλοῦνται *Ἕλληνες*. Τοὺς προσκαλοῦν νὰ μιμηθοῦν τὰ κινήματά των οἱ εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς *Ἐλευθερίας* των. Καὶ ἡ Εὐρώπη ἀναμένει νὰ θαυμάσῃ τὰ κατορθώματά των, ἄξια τῆς προπατορικῆς των ἀρετῆς, πολλοὶ δὲ φιλέλληνες

1. Τὸ κείμενον εὐρίσκει τις προχειρότερον ἐν Ἀ.π. Β. Δασκαλάκη, Κείμενα - πηγὰί τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως, τόμος πρῶτος, Ἀθῆναι 1966, σσ. 142 - 144. Πρβλ. καὶ Ν. Β. Τωμαδάκη, Ἦτο ἐθνικὸν ἢ κοινωνικὸν κίνημα ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνεγερσία, Μνημοσύνη Γ', 1970 - 1971, σσ. 5 - 32, ὅπου ἐν σσ. 29 - 31 : Ἡ πολιτικὴ τοποθέτησις τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ.

2. Περὶ οὗ βλέπε Ἡλίαν Τσιτισέλην, Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα Α', ἐν Ἀθῆναις 1904, σσ. 696 - 704 καὶ μακρὸν ἄρθρον ἐν Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖᾳ ΙΔ', 1930, στήλαι 630γ - 631α, γραφὲν ὑπὸ Γ. Ε. Τιπάλδου.

3. Περὶ οὗ βλέπε τὴν μελέτην μου : Ν. Β. Τωμαδάκη, Διονύσιος Σολωμὸς καὶ Μανουὴλ Βερνάρδος Κρής, «Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιά» 6, 1949, σσ. 114 - 118.

φιλελεύθεροι θά ἔλθουν νά βοηθήσουν τὸν ἀγῶνα μας. Ἐνωθῆτε Ἕλληνες, τῶν ὁποίων ἡ Πατρίς γυμνὴ δεικνύει τὰς πληγὰς της καὶ μὲ διακεκομμένην φωνὴν ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων της. Ἡ Θεία Πρόνοια ἠνόνησε τὴν ἐξέγερσιν. Εἶναι καιρὸς ν' ἀποτινάξωμεν τὸν ζυγόν, νά κρημνίσωμεν ἀπὸ τὰ νέφη τὴν ἡμισέληνον, νά ὑψώσωμεν τὸ νικηφόρον σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ οὕτω νά ἐκδικήσωμεν τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Πίστιν. Ἄς συνδράμωμεν ὅλοι. Μάρτυρες οἱ ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες τῶν προπατόρων μας· μάρτυς ἡ Ἰσπανία, ἥτις πρώτη καὶ μόνη κατετρόπωσε τὰς ἀητητήτους φάλαγγας ἐνὸς τυράννου. Ἡ Πατρίς θά εἶναι εὐγνώμων, θ' ἀνταμείψῃ τοὺς πολεμιστάς. «Ἄς καλέσωμεν λοιπὸν ἐκ νέου, ὧ ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες, τὴν Ἐλευθερίαν εἰς τὴν κλασσικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος! Ἄς συγκροτήσωμεν μάχην μεταξὺ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν! Ἄς πολεμήσωμεν εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, οἱ ὅποιοι διὰ νά μᾶς ἀφήσουν ἐλευθέρους ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ἐκεῖ. Τὸ αἷμα τῶν τυράννων εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιάν... τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν τριακοσίων, αἵτινες κατέκοψαν τοσάκις τοὺς ἀναριθμήτους στρατοὺς τῶν βαρβάρων Περσῶν... Εἰς τὰ ὅπλα λοιπὸν, φίλοι, ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ!».

Τὸ κείμενον αὐτὸ κλείει τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ Ρήγα καὶ ἐνὸς ἄλλου ζακυνθίου, τοῦ Μαρτελάου, ὁ ὁποῖος — μολοντί ἱερεὺς — ἦτο ὁπαδὸς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐπέδρασεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Ὑμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ Δ. Σολωμοῦ, ἀποτελέσαν μίαν ἐκ τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

4. Ὅντως ὁ Σολωμὸς ὁμιλεῖ περὶ Ἑλλήνων καὶ Ἐλευθερίας. Ἡ λέξις *φιλελεύθερος* ἀκούεται εἰς τὸ ποίημά του (*φιλελεύθερη λαλιά*, στρ. 6, *φιλελεύθερα* τραγοῦδια, στρ. 86). Ἡ Ἐλευθερία του εἶναι *σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη* (στρ. 7) καὶ ἐγένετο δεκτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς τόπους της μὲ θερμὸν χαιρετισμόν, ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπαρχίας καὶ χώρας ποὺ ἔσχον ἀνάμνησίν της καὶ πείραν της (στρ. 19). Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ Ἰσπανία: *Ἀπ' τὸν πύργο του φωνάζει* (ἐννοεῖ τὸ ἐθνόσημον — *arma* — τῆς Ἰσπανίας, ὅπου εἰκονίζεται πύργος καὶ λέων) | *σὰ νὰ λέῃ σέ χαιρετῶ*, | *καὶ τὴ χήτη του τινάζει* | *τὸ λιοντάρι τὸ Ἰσπανὸ* (στρ. 23).

Εἶναι γνωστὸν πὺς ὁ Σολωμὸς ἐδικαιολόγησε τὴν ἐπιπορκίαν καὶ τὰς σφαγὰς τῆς ἀλόουσης Τριπολιτσᾶς (Τριπόλεως Πελοποννήσου) διὰ λόγους ἐκδικήσεως τῶν ἀπὸ αἰῶνων σφαγέντων καὶ ἀδικῶς θανατωθέντων Ἑλλήνων, αἱ σκιάι τῶν ὁποίων — ὡς εἰς τὴν ὁμηρικὴν Νέκυϊαν —¹, ἐξή-

1. Πρβλ. Ν. Β. Τωμαδάκη, Ἡ μάχη τῆς Τριπολιτσᾶς εἰς τὸν Ὑμνον τοῦ Δ. Σολωμοῦ καὶ ἡ Νέκυϊα τοῦ Ὀμήρου, Ἀθηνᾶ 68, 1965, σσ. 5-11.

τουν ἐκδίκησιν καὶ παρώρων πρὸς τοῦτο τοὺς πολιορκητάς. Τὰς σκιάς τῶν ἀρχαίων εἶδομεν ὅτι ἐπικαλεῖται καὶ ὁ γράψας τὴν προκήρυξιν. Καὶ ὅταν τελειώσῃ ἡ τριήμερος μάχη τὸ δροσάτο ἀέρι τῆς αὐγῆς δὲν φυσᾷ πλέον εἰς τὸ ἀστέρι τῶν ψευδόπιστων, τὴν ἡμισέληνον, ἀλλὰ κάμνει νὰ κυματίζῃ ἡ σημαία μὲ τὸν Σ τ α υ ρ ό ν : (στρ. 73). Ἀκολουθεῖ ἡ ἐξύμνησις τῆς εἰς τὰ Δερβενάκια (Κόρινθον) καταστροφῆς τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη πασσᾶ (στρ. 75 - 87). Ὁ Ποιητὴς ἐνθους στρέφεται πρὸς τοὺς Τρι ακ ο σ ί ο υ ς τοῦ Λεωνίδα καὶ τοὺς καλεῖ νὰ ἐπανεέλθουν διὰ νὰ ἰδοῦν πῶς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ὁμοιάζουν εἰς τὰ λαμπρά των κατορθώματα μὲ τοὺς παλαιούς : Ὡ τριακόσιοι σχωθῆτε | καὶ ξανάλθετε σὲ μᾶς | τὰ παι-
διὰ σας, θέλ' ἰδῆτε | πόσο μοιάζουνε μὲ σᾶς (στρ. 78). Ὁ Ποιητὴς ἐνθουσιάζεται καὶ τολμᾷ νὰ παραβληθῇ μὲ τὸν Πίνδαρον : Φιλελεύθερα τραγούδια, |
σὰν τὸν Πίνδαρο, ἐφρονῶ (στρ. 86).

Καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα ὁ Ὑμνος φαίνεται ὅτι ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς προκηρύξεως τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου. Καὶ ἦτο μὲν γενικὸν τὸ πνεῦμα τῆς Ἐπαναστάσεως, συζευξάσης τὴν Ὁρησκεῖαν (Πίστιν τῆς Προκηρύξεως) πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν (Πατρίδα). Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τῶν συγγραφέων καὶ τῆς Προκηρύξεως καὶ τοῦ Ὑμνου, ἀπεμακρύνθη ταχέως ἀπὸ τὴν ἰδέαν διαβαλ-
κανικῆς ἐξεγέρσεως, οἷαν συνέλαβεν ὁ Ρήγας, ἢ Ἑλληνοαλβανικῆς συμ-
πράξεως, ἣν πρὸ τοῦ Ἀγῶνος (καὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, τῆς ἐνοποιήσα-
σης τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸν σκοπὸν των), ἐπεχείρησαν οἱ Γάλλοι διὰ τοῦ
Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη. Ἡ Νέα Ἑλλάς ἐνοῦται μὲ τὴν
ἀρχαίαν εὐθέως. Γεννᾶται οὕτω τὸ πνεῦμα τῆς συνεχείας καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ,
ὅπου πλὴν τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς συνεκτικοῦ δεσμοῦ καὶ τῶν πολιτικῶν δι-
καιωμάτων (τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως), πρῶτος μάλιστα, τίθεται ὁ παρά-
γων τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἥρωικὴ παράδοσις τῶν Μηδικῶν!

Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν

(Ἀπρίλιος 1971)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ